

Repliker och kommentarer

Användningen av SARECs forskningspengar

Svar till Carl Hamilton

Beredningen för u-landsforskning (SAREC) anordnade den 8—12 augusti 1977 ett arbetsmöte i "utvecklingsteori" i Västerhaninge utanför Stockholm. Carl Hamilton är kritisk till mötet, dess syfte, deltagarna, deras kompetens och mot SAREC som han påstår driver en "icke-pluralistisk" forskningspolitik. Tyvärr bygger hans kritik på missförstånd och direkt felaktiga påståenden.

Om målsättningen

Redan diskussionen av målsättningen vittnar om ett grundläggande missförstånd. CH citerar visserligen inbjudningsbrevets formuleringar. Men dessa blir missvisande eftersom han inte relaterar dem till den exakta rubriken för mötet — "workshop" om forskning inom utvecklingsteori.

SARECs möte hade alltså *inte* till syfte att inhämta synpunkter från framstående forskare från u-länder när det gäller SARECs "framtida verksamhet på samhällsvetenskapernas område".

Syftet var mycket mera begränsat. Mötet anordnades för att av en grupp u-landsekonomer, sociologer och antropologer få information om tendenser och pågående forskning av intresse inom problemområdet utvecklingsteori i den mening som u-landsforskningsutredningen SOU 1973: 4 föreslagit och den svenska riksdagen i enlighet med regeringens proposition 1975: 1 Bilaga 5 s 26 accepterat, nämligen det tvärvetenskapliga "stu-

diet av underutveckling och utveckling som samhällsliga förändringsprocesser". Litet mera konkret uttryckt handlar alltså den utvecklingsteoretiska forskningen om underutvecklingens karaktär och orsaker och om arten och konsekvenserna av val av olika utvecklingsstrategier. På grundval av denna information hoppades vi få hjälp med att ange prioriteter, underforskade områden osv på det *utvecklingsteoretiska området*. Vi såg det som ett första steg att göra oss mer förtrodda med den diskussion som pågår i dessa frågor i olika delar av tredje världen. Ett följande steg på det *nationalekonomiska* arbetsfältet, som vi hoppas kunna medverka till är den konferens om en ny ekonomisk världsordning som Institutet för internationell ekonomi avser att arrangera nästa år i Stockholm.

SARECs kontakter med forskare från "tredje världen"

SAREC har sett det som mycket viktigt att markera att vi menar allvar med att försöka vara ett instrument för att motverka underutvecklingens konsekvenser på forskningens område. För att kunna ge ett — om än litet — bidrag härvidlag är det viktigt att dra in forskare från tredje världen i vår planering och lyssna till deras råd. Andra organ med liknande uppgifter som SAREC t ex IDRC i Kanada har valt att ha styrelserepresentanter från tredje världen. En sådan lösning riskerar dock lätt att bli enbart symbolisk. Vi har därför valt att få igång ett samarbete mellan SAREC och grupper av forskare

från u-länder inom olika områden. Detta hoppas vi också skall ge en större flexibilitet i vår egen långsiktiga planering.

Vi har innan Västerhaningemötet gjort två liknande experiment, ett inom nutritionsforskning och ett inom landsbygdsutvecklingsforskning. I båda fallen hade vi bjudit in svenska observatörer. Vid dessa möten förekom ordentliga meningsmotsättningar. De deltagande svenska forskarna drog emellertid för den skull inte slutsatsen att SARECs försök att förstärka kontaktytorna med framstående representanter för tredje världens forskare var ett felaktigt sätt att använda våra planeringspengar. Tvärtom blev de intresserade och stimulerade av att möta nya synpunkter på ett gemensamt problemområde.

Urvalet av forskare och deras representativitet

Så till Hamiltons kritik av urvalet av forskare. Hamilton påstår att gruppen forskare var sammansatt så att den gav övervikt åt "en grupp samhällsvetare". Om han menar övervikt åt *en* grupp från den tredje världen så har han rätt. Om han menar att det inte fanns teoretiska, regionala, politiska och kulturella variationer, som också gav olika vetenskapliga profiler åt de olika deltagarnas bidrag har han fel.

Hamilton kritiserar (s 382) i sitt inlägg att gruppen inte hade tillräcklig tvärvetenskaplig representation. I det avsnitt, som jag nu diskuterar, kritiserar han gruppen för att den dominerades av forskare "som hävdade att de representerade ett tvärvetenskapligt alternativ". Han har invändningar mot att många deltagare ville anlägga ett övergripande historiskt perspektiv samt påstår att de var ointresserade av olika u-länders interna förhållanden. Till detta vill jag bara som samhällsvetare påpeka att jag inte förstår hur man skall kunna diskutera processer av underutveckling och utveckling utan att också anlägga ett historiskt, strukturellt betraktelsesätt. Att gruppen skulle ha varit ointresserad av intern, nationell problematik är helt oriktigt. Bl a företrädare för Association of Third World Econo-

mists betonade särskilt detta. Överhuvudtaget var ett av de viktigaste resultaten av mötet den kritik som från flera håll riktades mot den hittillsvarande utvecklingsteoretiska debatten: nämligen att den i alltför liten utsträckning uppmärksammat lokala och nationella problemvariationer.

Men vidare till nästa fråga — den om representativiteten, en term som Hamilton litet slarvigt använder som synonym till "allsidigt sammansatt". Den internationella gruppen beslöts hållas liten för att ge möjlighet till gemensam penetration av många frågor under kort tid. Det förekom diskussion om övrigt svenskt deltagande. De inbjudna förutom Hamilton, som ingick i förberedelsegruppen, var professor Bo Södersten, professor Göran Ohlin, dr Marian Radetzki, dr Peter Svedberg samt civilekonom Mats Lundahl. Dessutom deltog en rad andra svenska ekonomer sista dagen.

Den internationella gruppens sammansättning bestämdes efter ingående bedömning av personlig professionell kapacitet, regional spridning och p g a att de i en eller annan form företrädde viktiga utvecklingsteoretiskt orienterade organisationer eller grupper i tredje världen. Att en total allsidighet skulle kunna uppnås i en begränsad grupp, tror jag inte Hamilton vill hävda. Att gruppen var representativ för en bred och växande vetenskaplig diskussion i tredje världen är ställt utom allt tvivel.

Jag tycker att Hamilton tar på sig en övermäktig uppgift, då han vill karakterisera argumenten från en grupp, som i mycket hög grad stimulerat fram u-ländernas egen ekonomiska forskning och debatten om en ny ekonomisk världsordning och som i flera fall har stor erfarenhet av nationell, ekonomisk och samhällsplanering, som "absurt förenklade, missvisande och okunniga".

Överdrifter och förenklingar kan naturligtvis inte undvikas i en diskussion om så svåra frågor som mötet handlade om. Hamiltons starkt förenklade framställning att gruppen skulle satt likhets-tecken mellan "Världsbankens praktiska agerande" och all nationalekonomisk

forskning torde dock inte omfattas av andra än av honom själv.

Jag skall emellertid villigt medge att hans hänvisning i samma stycke till Myrdal gläder mig. Skulle den betyda att Institutet för internationell ekonomi vill anknyta till den tradition som Myrdal lade grunden till och öka sitt intresse både för forskningens värderingsproblematik och för utvecklingsteoretiskt inriktad ekonomisk forskning skulle det glädja oss mycket. Att vi är helt beredda att samarbeta med svenska ekonomer när u-länder önskar hjälp av den expertis som de representerar liksom när det gäller att öka intresset för utvecklingsekonomisk forskning över huvudtaget, har vi dokumenterat så ofta att jag inte behöver upprepa det här.

"Konventionellt och okonventionellt"

Deltagare på mötet gjorde ibland medvetet tillspetsade debattinlägg, där begrepp som "konventionellt" forskning användes. Jag påpekade själv och fick starkt stöd av gruppen för min mening att sådana begrepp bara leder till en pseudo-debatt. "Konventionella" grepp behövs i all forskning där de är adekvata, "okonventionella" där tidigare instrument visat sig otillräckliga. Ett strukturalistiskt synsätt som får sägas vara "konventionellt" inom sociologi och antropologi kan överfört som vetenskapligt perspektiv inom en ekonomisk skola uppfattas som "okonventionellt" osv.

Den viktiga och grundläggande motståndningen mellan de inbjudna representanterna för tredje världen och de svenska inbjudna ekonomerna, rörde snarare följande fråga: skall *en* ekonomisk tradition, i detta fall den neoklassiska, som utvecklats effektiva metoder och instrument för analys av en "delmängd" av de utvecklingsteoretiska frågorna tillerkännas teoretisk hegemoni också inom andra "delmängder" av problemkomplexen? I denna fråga visade u-landsgruppen sig vara öppen och pluralistisk. Den erkände att olika traditioner hade viktiga om än var för sig begränsade deluppgifter.

En pluralistisk forskningspolitik

Hamiltons avslutande antydningar att SAREC skulle företräda en icke pluralistisk forskningssyn är felaktiga. Den icke pluralistiska etiketten får de finna sig i att erhålla, som blir upprörda över att möta nya riktningar inom ett stort och ännu föga uppodlat forskningsområde. Jag noterar emellertid med tillfredsställelse att Hamilton uppenbart själv oroas av att hans inlägg skall tolkas på detta sätt. Därför vill jag gärna citera delar av sista stycket, där det finns formuleringar som i stort återger SARECs principer. Dock med det viktiga tillägget att SAREC bör stödja framför allt sådan forskning som nu växer fram i tredje världen och dessutom söka korrigera den obalans som råder genom att vida större och "mäktigare" organisationer än SAREC *icke* arbetar på ett pluralistiskt sätt.

Hamilton skriver: "Enligt min mening är det viktigt att ett forskningspluralistiskt synsätt framledes får prägla SARECs urval av (samhällsvetenskapliga) forskningsprojekt. Så länge vi inte vet hur utvecklingens problem kan lösas kan vi heller inte säga vilken typ av forskning som är 'rätt'. Vi har ju inte facit i hand! Endast genom att olika forskningsresultat och forskningsansatser får brytas mot varandra och genom att låta 'fakta sparka' genom att uppmuntra god empirisk forskning kan ökad kunskap om utvecklingens problem vinnas." Jag instämmer!

Vem styr användningen av SARECs forskningspengar?

Så till Hamiltons första fråga: vem styr användningen av SARECs forskningspengar? Svaret är: utifrån de allmänna riktlinjer som riksdag och regering dragit upp, beslutar regeringen eller SIDA efter rekommendation av beredningen för u-landsforskning om forskningsstöd. Dessutom beslutar beredningen själv om medel för planering, utredningar och förberedelse av insatser samt om stödet till svensk u-landsforskning.

Professor *Karl Erik Knutsson*, SAREC

Referenser

Hamilton, C., [1977], "Vem styr användningen av SARECs forskningspengar?", Ekonomisk Debatt, årg 5, nr 6